

Ion Sârbu

Soarele răsare de la Rudăria și apune la Gârboț! Aceasta este o remarcă a unui bănian pe care nu doresc să o comentez! Rudăreanului Ion Sârbu, în primul rând ca deosebit de valoros istoric, i-au fost consacrate o serie de articole și de scrieri în care i se evidențiau deosebitele merite științifice, dar și calitățile de apărător al idealurilor naționale ale românilor.

O lucrare mai puțin cunoscută este cea a lui Dumitru Imbrescu, și el almăjan din Borlovenii Vechi, o conferință ținută la „Cercul Bănătenilor” din București și publicată în „Revista Banatului” din Timișoara în anul 1943. Ceea ce aduce nou această lucrare este faptul că autorul s-a documentat și în Almăj, i-a cunoscut pe unii dintre foștii colegi ai lui Ion Sârbu, pe surorile acestuia, care i-au permis și accesul la documentele rămase de la istoric.

„Sub poalele colinelor muntoase care despart Valea Almăjului de Orșova - își începe autorul prelegerea - se află răsfirată o străveche așezare omenească care a jucat un însemnat rol în mișcarea națională a întregii regiuni. Deși plasată mai la o parte de șoseaua care leagă Almăjul de rețeaua de cale ferată internațională, Rudăria, căci despre ea este vorba, s-a menținut încă din vremurile vechi la un loc de frunte în lupta de rezistență a elementului autohton, de atâtea ori supus încercărilor de dezagregare etnică și politică.”

După ce trece în revistă câteva dintre trăsăturile specifice ale locului, amintește de cei patru oameni de seamă proveniți din Rudăria, care prin întreaga lor activitate au lăsat urme de mândrie pentru întreg Almăjul, Banatul, dar și România. Sunt amintiți: Aga Regep, Eftimie Murgu, generalul Traian Doda și preotul dr. Ion Sârbu.

În continuare arată: „Când vom vorbi de caracterul neînfricat al istoricului Ion Sârbu nu trebuie să fie nimeni surprins, pentru că în lunga lor existență de păstori sufletești ai țăranilor din Rudăria, membrii familiei Sârbu (veniți din Vânju Mare - Oltenia în urmă cu circa 400 de ani, n.n.), au luat de la populația băștinașă o seamă din însușirile ei tradiționale.”

Crezul de istoric a lui Ion Sârbu se rezumă într-o scrisoare adresată profesorului Murgoci¹: „Mergi în istorie ca pe un drum; la fiecare cotitură ți se desfășoară alte priveliști,

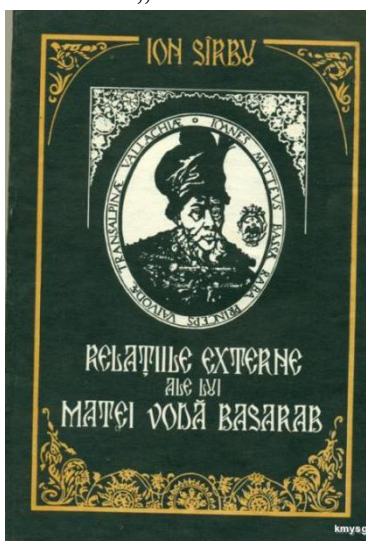
¹ Gheorghe Munteanu-Murgoci a fost un geolog, mineralog și pedolog, membru corespondent al Academiei

la care nu te-ai așteptat. Și tocmai aici stă partea de farmec a muncii tale. Documentele au o viață proprie. Cu cât te adâncești în slova lor, cu atât le înțelegi mai bine și rămâi prieten cu ele toată viața. ... M-am obișnuit cu aceste vieți prăfuite și nu mă voi despărți niciodată de ele”.

Referitor la școlile pe care le-a frecventat Ion Sârbu, din motive materiale, dar și datorită caracterului său, numărul acestora este mare. Iată ce aflăm din articolul lui Dumitru Imbrescu: „Avea aplicație pentru istorie, studiul lui drag. Școala primară a făcut-o în comuna lui natală, fiind de o rară diligență² și modestie. Un amănunt interesant: nu avea prieteni. Greu de stabilit din ce motive. Știm sigur însă, că era extrem de serios și răspundea hotărât, încât colegii îl cam luau în râs. Se poate că din această cauză să fi ocolit tovărășiile... A trecut printr-o școală superioară românească din Bozovici, unde spun colegii lui supraviețuitori, se îndeletnicea mult cu pictura.”

De aci părinții îl duc la școala din Caransebeș, echivalentă cu gimnaziu, unde stă trei ani și trece la colegiul reformat din Debrețin, unde a fost, de multe ori, dat de profesori drept exemplu de seriozitate și putere de muncă, colegilor săi unguri, care „nu-l prea vedeau cu ochi buni tocmai din această cauză. E interesantă următoarea întâmplare: fiind scos la o oră de geografie să arate ținutul locuit de Români, Ion Sârbu a arătat tocmai partea ce alcătuiește actualul stat românesc între Nistru și Tisa (România Mare, n.n.). Evident că în asemenea condițiuni, atrăgându-și ura nu numai a colegilor, dar și a profesorilor unguri, elevul Sârbu de pe atunci, n-a mai putut rămâne la Debrețin și a fost nevoit să plece.” Gimnaziul l-a terminat la școala românească din Brașov. Clasele a V-a și a VI-a le urmează la liceul luteran din Pressburg³, iar restul studiilor secundare, le face tot la Brașov, unde trece și bacalaureatul cu „Eximio modo⁴”, adică cea mai înaltă distincție școlară de atunci.

Studiile universitare le-a început la Universitatea Luterană din Jena⁵, unde a audiat cu precădere cursurile de istorie medievală și modernă, dar și cursurile de filosofie. După trei semestre trece la Viena, continuând cu multă râvnă studiile istorice. După absolvirea cursurilor începe studiul documentelor din arhiva din Viena și se fixează asupra a două mari capitole: Mihai Viteazul și Matei Basarab, iar în anul 1899 face să apară, ca teză de doctorat „Matei Voda Basarab, Auswärtige Beziehungen⁶”.

Succesul acestei lucrări îi atrage simpatia și protectoratul lui Dimitrie Sturza, pe atunci prim-ministru al României, care îi propune să scrie despre Mihai Viteazul: „Invitație la care răspunde cu entuziasm și deosebit zel de muncă, cu atât mai mult, cu cât mai adunase material privitor la acest domnitor încă din timpul șederii sale la Viena”. Iată ce spunea Sârbu în prefața primului volum, apărut în 1904: „Dacă. D-l Sturza mă întreba întâi de ce lucru aveam să mă apuc atunci, oricare aveau să fie condițiunile mele, nu i-aș fi putut răspunde decât, de istoria lui Mihai Viteazul”.

Odată promisă monografia domnitorului român, Ion Sârbu s-a ținut de vorbă. Pleacă, cu ajutoare obținute de la Spiru Haret, la Viena, de unde a adunat o mulțime de documente, după care se reîntoarce la București pentru completări. I s-a oferit catedra de Istorie Universală la Universitatea din Iași, dar a refuzat să-și depună candidatura fiind preocupat mai mult de terminarea lucrării începute.

² Diligență - sârguință

³ Bratislava

⁴ (Lat.) un excelent mod

⁵ Oraș universitar din Germania

⁶ (Ger.) Matei Vodă Basarab, Relații externe

Mijloacele materiale nu-i îngăduiau să rămână la București, așa că finalizarea lucrării o face tot la Rudăria. Reușind să pună la punct primul volum, nu găsește fonduri pentru tipărirea lucrării, dar primește vestea că surorile lui i-au pus la dispoziție zestrea lor pentru

tipărirea operei. Astfel apare, în 1904, primul volum. Cu un an mai târziu, în 1905, Academia Română i-a atribuit marele premiu „Năsturel” pentru meritele lucrării sale. Iată ce scria Dimitrie Sturza: „Lucrarea d-lui Sârbu este un studiu istoric făcut după bogate izvoare și întocmit cu multă competență” și continuă Imbrescu: „dar în ceea ce privește limba, degajată de neologisme și barbarisme a lucrării, vrem să lăsăm pe autor să ne vorbească. Iată ce scrie în prefață: „O lămurire vreau să mai dau cu privire la limba cărții mele. M-am trudit să întrebuițez în text, în afară de note cum se poate vedea, limba vorbită sau cel puțin înțeleasă de popor. Firește că aceasta nu e tocmai ușor într-o lucrare scrisă după trebuințele științei nici izbutește omul întotdeauna. Altul e însă punctul, asupra căruia, cred, că s-ar opri cititorii mei; ajungerea să cunoască izvoarele de istorie românească”. Iată prin urmare și vederile de limbă ale istoricului bănățean.”

După tipărirea lucrării, s-a retras la Rudăria, urmând, ca preot, firul tradiției în familie. Participă în anul 1906 la alegerile generale, „unde înregistrază o deosebită victorie cu un vot în minus față de candidatul guvernamental”. În anul 1907 se tipărește cel de-al doilea volum, cu privire la istoria lui Mihai Viteazul. Și completează Imbrescu: „De atunci și până după război, a luptat cu trup și suflet, pentru descătușarea Banatului și a celorlalte provincii de sub jugul stăpânilor străine.” În timpul războiului mondial, Sârbu este suspectat de autoritățile

ungurești și este pus sub urmărire, prescriindu-i-se un regim greu: să se prezinte de două ori pe zi, la ora 8 dimineața și seara, în fața primarului și notarului din sat. Înbolnăvindu-se, a rugat autoritățile să-i permită plecarea la Viena pentru căutarea sănătății, dar nu i s-a permis. La izbucnirea războiului, venind de la Timișoara, cu gândul să plece la București pentru a duce Regelui Carol I un mesaj din partea generalului Mackensen⁷, este urmărit de jandarmii unguri, dar ajuns în comuna Prigor, este ascuns acolo de preotul satului. Jandarmii unguri au făcut o perchiziție minuțioasă, fără să-l găsească și supărați că n-au putut să-l prindă, i-au făcut o percheziție la domiciliu, răscolindu-i toată casa și scormonindu-i chiar camera de lucru de unde au luat o sumedenie de hârtii, pe care le credeau compromițătoare. Ca o consecință a acestei descinderi, Sârbu este dat în judecată și condamnat la un an închisoare

corecțională și 3000 de coroane amendă. După ispășirea pedepsei, e permanent urmărit în tot timpul războiului.

Imbrescu arată apoi că; „Cercetările istorice nu și le-a întrerupt. Din contră, lucra cu acelaș zel, ca și altădată. Gândul lui Sârbu a fost legat de tipărirea operei integrale cu privire la Mihai Viteazul. Adunase material mult, îl închegase sistematic într-o lucrare tot atât de minuțios documentată, ca și cea dintâi și aștepta prilejul nimerit ca să-l dea publicității. Pregătise în același timp și traducerea din nemțește a lucrării despre Matei Basarab. În plus, adunase tot materialul necesar unei lucrări despre politica externă a Regelui Carol I, material care se află și astăzi (e vorba de perioada anilor 1940, n.n.),

⁷ Anton Ludwig August von Mackensen a fost un militar și feldmareșal german. A comandat armatele germane din Bulgaria și România în timpul Primului Război Mondial

depozitat în casa dispărutului și căruia nu i-ar trebui multe adăugiri și modificări, pentru a fi prezentat opiniei publice.”

Iată ce precizează în continuare: „Mihai Viteazul și domnia lui plină de lupte a cunoscut un succes dintre cele mai mari. Faptul că acest domn a avut cel dintâi viziunea unui stat unitar care să cuprindă în cadrele sale toate provinciile răzlețite sub stăpâniri străine, a stârnit un viu interes atât printre români cât și în cercurile din afara granițelor... În țara noastră îndeosebi o bună bucată de vreme după moartea lui (a lui Mihai Viteazul, n.n), n-a prea fost popular. Explicația acestui dezinteres, s-ar putea găsi în faptul că Mihai Viteazul este autorul actului de întărire a șerbiei din Țara Românească.”

Analizează apoi lucrarea lui Ion Sârbu în contextul celorlalte lucrări similare, în principal cu lucrarea lui Nicolae Bălcescu, subliniind că „lectura lucrării sale, deși își justifică undeva limba întrebuițată, care e totuși mai greoaie... dar trebuie să ne gândim că ea e rezultatul trudei unui specialist format într-o aspră școală istorică germană, că lucrarea e adresată mai mult învățaților decât vulgului, astfel încât adevărul ce se desprinde din ea e pus în lumină mai mult decât considerațiile de aparență lecturală.”

După primul război mondial, Sârbu este trimis la Conferința de pace de la Versailles

pentru a sustine, pe baze istorice, drepturile României asupra Banatului întreg, unde depune mari străduințe pentru cauza națională. „A plecat de acasă înarmat cu toate documentele de care avea nevoie. La reîntoarcere, între Timișoara și Lugoj, a avut loc un mișelesc atac, care ar fi avut drept țintă suprimarea sa. Prin minune, Sârbu scapă neatins. În schimb însă, atentatorii au reușit să dispară cu geamantanul unde își avea toate documentele și lucrările istorice... În anul 1922, Ion Sârbu, în împrejurări rămase până astăzi neînțelese, își dă sfârșitul, fiind înmormântat în Rudăria, unde a slujit cu atâta evlavie. Au rămas după el și alte opere. În biblioteca lui, unde am avut prilejul să scormonesc de câteva ori, se află multe lucrări ce ar putea aduce reale foloase pentru ramura de cercetare istorică.”

În încheiere, Dumitru Imbrescu consemnează: „Pentru bănățeni, figura lui Ion Sârbu are o mare însemnătate, căci e unul din cei mai mari și aprigi luptători ai cauzei românești. Pe plan cultural și național a fost cea mai prominentă figură din ultima vreme: un mare român, un evlavios slujitor al altarului; și mai presus de toate, un înalt cercetător al trecutului românesc. Multa vreme imaginea lui Ion Sârbu va fi ca un meteor pe plaiurile bănățene, pentru a căror eliberare de sub jugul sclaviei a luptat cu îndârjire, suferind tortură și osândă”.

Prof.dr.ing. Alimpie Ignea